

som adelsvej til Helsingør, til den blev et af landets mest trafikerede strøg. På trods af dens betydning havde man bestandigt besvær med at få den vedligeholdt. Velvilje fra formående beboere slog ikke til, og i 1825 måtte man ty til opkrævning af bompeng, en upopulær og sinkende foranstaltning, der blev opretholdt helt til 1915.

Også livet langs vejen og langs Øresund er der blevet plads til: Dyrehaven og Dyrehavsbakken, kapervogne, strandliggerne, badelivet, digterne, den famøse dampsporvogn, cyklerne, redningen af jøderne under 2. verdenskrig og meget mere. Velvalgte gamle billeder illustrerer teksten, der er dokumenteret med et udmærket noteapparat. Bogen har desuden register og et foldekort fra 1778-79 – et nutidigt kort havde nu heller ikke været af vejen.

Finn H. Lauridsen

Gunnar Sandfeld: Thalia i Provinsen. Dansk Provinsteater 1870-1920. (Nyt nordisk Forlag, Arnold Busck, 1968). 439 s.

Gunnar Sandfeld: Teaterkunst på små Scener. Dansk Provinsteater mellem to verdenskrige. (Nyt nordisk Forlag, Arnold Busck, 1969). 391 s.

Anden udgave af Gunnar Sandfelds værk om dansk provinsteater 1870-1920 er udsendt af forlaget i samarbejde med Selskabet for dansk Teaterhistorie. Bogen kom første gang i 1962 som nr. 11 i Jysk Selskabs skriftserie. Den har dog undergået visse forandringer bl. a. som følge af inddragelsen af betydeligt mere kildemateriale. Med sin detaljerigdom og sprudlende fortællelyst giver den, som også førsteudgaven gjorde det, et levende billede af den kunstyndelse og teaterunderholdning, som det danske provinspublikum blev præsenteret for

i slutningen af forrige og begyndelsen af dette århundrede. At holde det levende teater, der jo er borte, når tæppet er gået ned, fast for læserne, er en ganske svær opgave. Det bliver let, i al fald når talen er om gamle dages provinsteater, til en jammer over dårlige forhold for publikum, på scene og i garderobe – eller over diletantiske skuespilleres forsøg på eller mangel på forsøg på at skabe mennesker ud af de roller, de havde fået tildelt. Det er Gunnar Sandfelds fortjeneste, at han foruden at tage disse ting med, som han naturligvis må gøre det, også har evnet at sætte en bred almen kulturbaggrund ind i sine skildringer, hvorved teatret placeres i sin tid. Hertil kommer, og det er også vigtigt, at det er lykkedes at få, hvad der synes at være veldækkende karakteristikker ud af det gamle teaters hovedpersoner.

For den nye bog »Teaterkunst på små Scener« gør sig særlige forhold gældende. Den vil for mange være en oplevelse af begivenheder, der har gjort indtryk – og en genoplivelse af minder, der kun stod tågede eller helt var forsvundne. Ganske vist må det indrømmes, at nogle af illusionerne rives bort af kritikcitatere; men i det store og hele står indtrykkene sig nu godt nok. Meget virkede heldigvis anderledes, end kritikken gav udtryk for – i al fald på en ung og letbevægelig teaterentusiast. Entusiasmen er i øvrigt nok væsentlig for at lade sig fænge af noget så specielt som fjerne tiders provinsteater. Den forudsætningsløse eller uengagerede siger de talløse navne og titler fra repertoiret kun lidt eller intet. Der er mulighed for at lære dem at kende i Sandfelds bog, der i veloplysende fodnoter og i et helt kapitel bringer fortræffelige biografier af de fleste. En morsom detalje fra forfatterens eget forhold til stoffet er det, at han først i 1944 så et

rigtigt provinsselskab. Det er ganske vist ikke helt rigtigt, for han har, bl. a. sammen med anmelderen, i 1939 eller 40 set en såkaldt »skoleforestilling« med »Eventyr på Fodrejsen«. Forestillingen har ikke kunnet identificeres; men den sagde til gengæld sparto til alt, hvad der ellers forekommer af »rædsler« i de to bøger.

Det rejsende teater var til 2. verdenskrig et uundværligt led i købstædernes kulturliv. Folk kom virkelig i teatret, og dets betydning står givet i skærende modsætning til de karakteristiske, det i mange tilfælde var udsat for. Det viser besøgstallene, når de sammenstilles med anmeldelserne.

Begge bøger er bygget nogenlunde ens op med tidsbaggrund, selskaber, repertoire og skuespillere (herunder også de københavnske »stjerner«'s besøg i provinsen). Forholdene omkring selve teaternæringen og omkring censuren vies nogen plads ligesom også selskabernes ofte særdeles anstrængte økonomi. Skuespillere, scenebilleder, plakater m. v. udgør illustrationerne, og dokumentationen med kildefortegnelser og registre (også over repertoire) er veldækkende. Især sidste bind skæmmes dog af en del trykfejl, og på planche XXXV efter s. 224 er der gået kludder i personnavnene i bageste række af Det kgl. Teaters turné med »Det gamle Hjem«. Henrik Malberg og Knud Heglund er sat sammen til den ukendte skuespiller Henrik Heglund, ligesom en person helt er bortfaldet. Lektor Sandfeld, der nu har frigjort sig fra sit skolearbejde, fortsætter de teaterhistoriske studier, som de to foreliggende bind er så fine og morsomme resultater af – for nægtes kan det ikke: Meget af hvad provinsteateret bød på og levede i, kalder på smilet, både det overbærende og det medlidende.

Finn. H. Lauridsen

Helge Klint: Militærhistorie. (Dansk historisk Fællesforening, 1970). 109 s.

Bogen er fremkommet i Dansk historisk Fællesforenings serie af små håndbøger. Den opridser kort krigskunstens historie og behandler derefter dansk krigshistorisk forskning gennem tiderne. Endelig er der afsnit om det internationale samarbejde mellem militærhistorikere, bibliografiske oplysninger om nogle nordiske værker og sluttelig et kapitel om de forskellige samlinger (Hærens arkiv, Tøjhusmuseet osv.). Det er alt sammen nyttige oplysninger. Det publikum, serien henvender sig til, havde dog sikkert haft mere nytte af at få at vide f. eks. hvad er et regiment til forskellige tider, hvad er en kaptajn, hvor finder jeg noget om, hvilke enheder der i begyndelsen af 19. årh. var garnisoneret der og der. Der kunne nævnes talrige andre militærhistoriske spørgsmål, som mange historikere, der arbejder med et områdes eller en bys historie, stilles over for – det samme gælder i øvrigt også andre historikere. Titlen og udgivelsen i håndbogsserien gør det rimeligt, at man ventede en vejledning netop i spørgsmål af den art. Seriens redaktør burde overveje at søge dette behov dækket.

Vagn Dybdahl

Zelia N. Andrup: Otto Andrup og livet omkring ham. (Rosenkilde og Bagger, 1970). 171 s.

Otto Andrups hustru har skrevet denne bog om sin mand – den udkom et par måneder efter hendes død. Zelia N. Andrup skrev godt og havde en vis sans for at finde og karakterisere det tidstypiske, hvilket hun også har demonstreret i nogle erindringer, trykt i Historiske medd. om København, hvor hun berettede om sit barndoms-